

san 14 nan - № 160/179
desanburu kalo - san 1986
BP 24 - Bamako (Mali)
téléfon: 22-21-04/CCP: 0155
doromé 5

Kibarudilannaw kuntigi basidikj Turé

Kibaru

a be bo kalo o kalo Mali kunnafoniso AMAP ka yamaruya kono

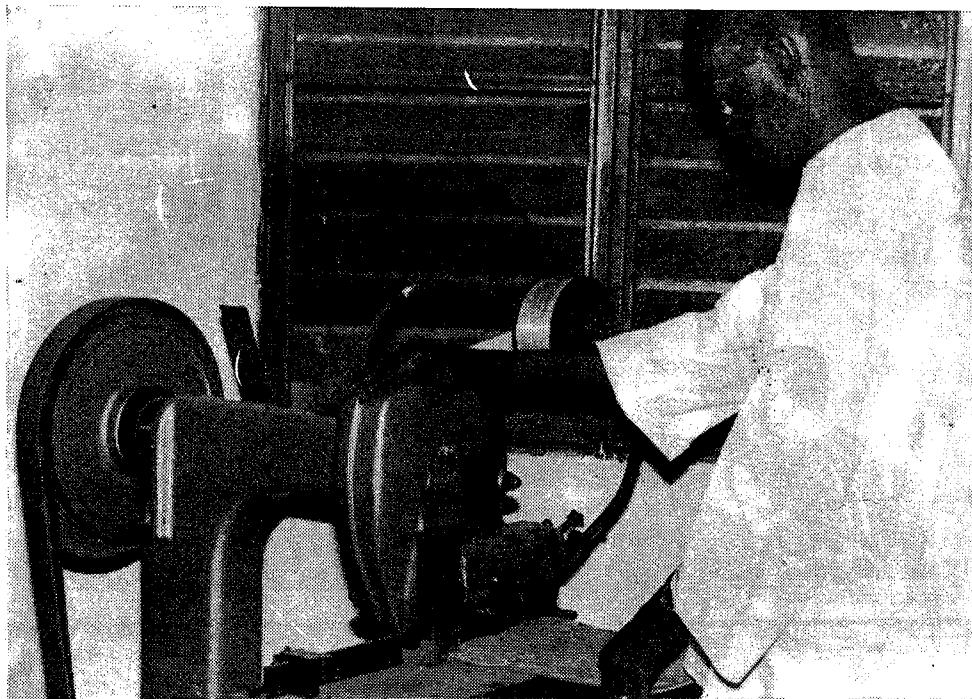
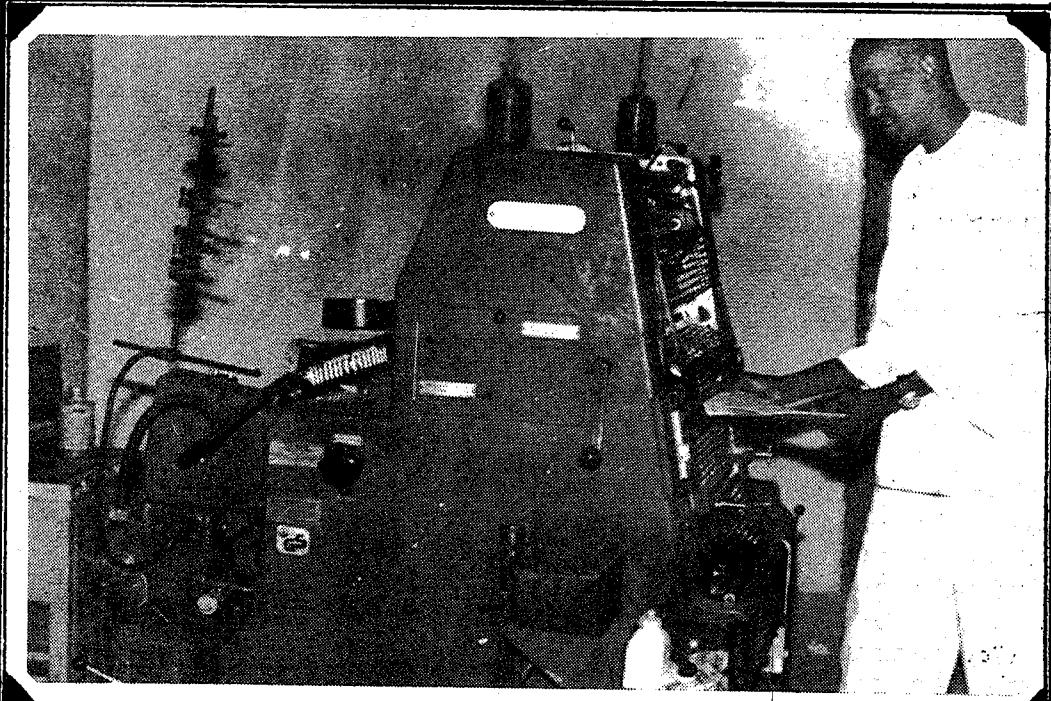
Mali wolokanw kunnafonisèbènko bolofara sigira sen kan

Nyinan san 1986 kèra kibaruke n'a nyögennaw nyèsusasan ye. A kèra Mali kunnafenijènsènse "AMAP" ami Mali minisirise mim nyèsinnen bë kunnafonikew ni nègèjurusekew ma, a kér'olu fana nisendiyako ye.

A kèra Pariti "UDPM" ami jamana fangaso ni fasedenw bëe lajèlen wasoko ye.

"KIBARU" bëli daminèra kura ye, nyinan san 1986 sètanburu tile 8 don.

Jamana fangaso ka yamaruya kofè, kunnafonikew ni nègèjurusekow minisiri, Madamu Gaku Fatu NYANGI ye

Mali welekanw kunnafonisèbènko bila bele kelen kan, k'a kè Mali kunnafenijènsènse "AMAP" belefara kèrenkerènnen ye.

"KIBARU" n'a nyögennaw, i ke "KABAARU" wali "FASC KUMAKAN", olu dilan mansinw n'u minèn labènnemew bëe lajèlen bëra. Mèti kan'u fara nyögèn kan, Bamaké dugu yèrè kònè.

O kadara kònè, Mali welekanw kunnafonisèbènko baaraw bëe dantigè, k'u latèmè, yèrè kelen, n'e ye "kibaruse" ye; mim bë Bezela kin na, bada kérè fè, Bamaké dugu yèrè kònè.

ka bò Mali balikukalansoba la

jamakalan

Balikukalan baarada lanbènnen bè baara la minnyèsinnen bè malidenw degeli ma an ka kanw kalanni n'u sèbènni na. Baara in bè wele an fè jamakalan. A nyèsinnen bè cèw ni musow ma.

Jamana min mögów ma kalan, o jamana tè bò nogòla, fosi tè sabati o jama-na kònò. Jamana o jamana n'i b'a fè ka banaw kèle, ka kóngò kèle, k'i ka sòrò yiriwa f'i ka kalan kè i sinsibere ye. O de la, an ka jamana nyémögów y'a nkaniya ka malidenw kalan an ka kanw na, ka kalanbaliya kèle jamana kònò, walasa dugumögów na se ka duguw ko caman nyènabò i n'a fò sannifeere, bana juguw kèleli, lènpow jate-li ani fèn caman wèrè. Ni kalanbaliya kèleli, duguw kow nyènabòli bè nogòya, duguw bè yiriwa. Ni duguw yiriwala jamana fana bè taa nyè. O de kama baliku-kalan baarada bée ani ja-mana bée ka kan ka baara in minè ni dusu ye.

Jamakalan hukumu kònò an ka cidenw taara Mali maraw bée kònò: Kayi, Kulukòrò Sikaso, Segu, Moti, Gawo, Tumutu. U ni politigimögów ni komandanw ani dugutigiw ni duguw mögów ye nyögón kumanyögónya. U ye jamakalan in nyèfò duguw kònò. Balikukalansow dayèlèla dugu dòw kònò. Duguw mögów k'u bè balikukalansow jò, k'u bè petòròli ani lanpanw san.

Jamakalan in hakilinata-bò ye mun ye?

Balikukalanso tè se ka dayèlè Mali duguw bée kònò nyögón fè. Dugu dòw de su-gandira kalan bè daminè

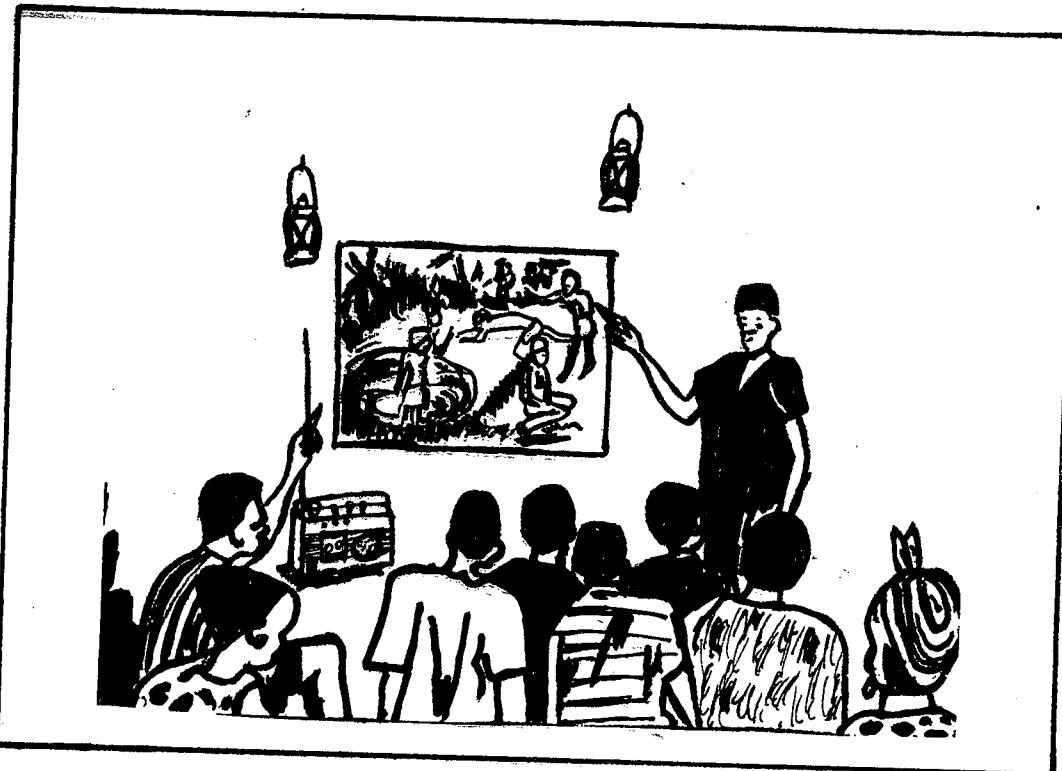
minna kònò, walasa kalan ka se bée ma, a ka kan ka jènsèn de. Ni kalanso dayèlèla dugu min kònò, ni dugu wèrèw mögów k'u bè na kalan kè, k'u bisimila. Aw bè se fana k'aw ka karamogò singa kérèfè dugu dòw ma walima cikèbuguda dòw, a ka to ka kalan kè o mögów kun. Jamakalan in tuloma ye aw de ye.

Balikukalan baarada karamogòw y'aw ka laadillilaw ye, olu de b'aw bilasira, k'aw ka karamogòw kalan. Balikukalan baarada de bè gafew, kayew, farasu, sè-bènnikèlanw ani walamba d'aw ma, k'a demè.

Jamakalan bée kè Mali mala bée la. A bée kè san duuru kònò. An b'a fè ka mögò ba biduuru kalan bamanakan, fulakan, köröborókan, burudamèkan ani kan wèrèw la o san duuru ninnu kònò. Gafemarayòrè ba fila bée-na dayèlè jamana kònò, mö-

gò kalannenw bè se ka tam e yérèw la ka gafew ta k'u kalan. Jamakalan in senfè an belomadalen bè an yérè de fòlè kan, bawo n'i bè baara kè, i ka da i yérè la fòlè. Balikukalan baarada b'a seko kè walasa jamakalan bè sira sérè. Anw jigi dalen b'an faso mara segin nyémögów bée kan. Anw mago bè cètèn, musotèn, kamalentèn bée lajèlem na. Ni tén m'an dèmè, an ka baara tè sabati. O sababu de la an bè wele bila nin ténw bée ma, u k'u cèsiri u k'anw dème nin baara nin na.

N'aw ye baara in kè nin cogo in na, kalanbaliya kèleli bè nogòya an ka ja-mana kònò. An jigi dalen b'aw kan baara in sabatili la. N'an ye gélèya minnu sòrò, n'aw mago bè kunna-foni minnu na, aw bè se balikukalan baarada ka ci-denw ma, ciden minnu sigilen b'aw ka maraw kònò.

— kòlònsenminèn dòw dira Mali ma —

Jèkulu min tògò ko "Mali kòlònsen" m'a nyémégoya bë Piyèri MOZE bole, o jèkulu de ye kòlònsenminèn di Mali ma, minnu kasabi bë taa miliyén 180 na.

Minèn ninnu dira taratandon newanburu kalo tile 4, San dugu kònò. A kèra Segu ni San ni Kucala mèriw nyèna. A kèra Faransi lasigiden ka ciden nyèna ani kòlònsen baarada kuntigi ani mógo ba caman wèrèw.

Minèn ninnu dira iziniw yiriwali minisiriso de ma a k'u di kòlònsen baarada ma. Jèkulu min sigilen bë San kòlònsen kama Mali kònò n'a tògò ko "Mali aqua viva", minèn minnu nalen bë o kòlònsen de kama.

Mali fana ye layidu ta ka kòlòn 50 nyögón sen San kònò. O baara ninnu musaka bë kè duguw ka doni ye, kòlònw bë sen dugu minnu kònò. Sinjiya donnen bë Mali dugu minnu ni Faransi duguw cè, olu de ye nin kòlònsen dansigi .

Faransi dugu 30 de farala nyögón kan ka nin kòlònsenminèn san. Sinjiya donnen bë o dugu ninnu bëni Mali duguw cè. Kucala ni Faransi dugu min ye sinjiya don, o ye Alanson ye. Piyèri MOZE in de ye Alanson mèri ye. Alanson jòyòróba bë minèn ninnu sanni na.

Nin kòlònsen minèn ninnu dili Mali ma, o miiriya sòròla kabini 1982 san na, Piyèri MOZE nalen taama dò la Kucala ni Kadò duguw la ka tèmè San fè. O taama de senfè, Alanson mèri y'a kòlòsi ko gèleya bë mógo kan kòsèbè nin yoró ninnu na.

O de nana ni jèkulu in sigili ye k'a tògò da ko "Mali kòlònsen", ka na laban ka nin minènbaw san min bë se ka kòlòn sen fo mètèrè 100. Minèn ninnu bëna fara "Mali aqua viva" ka minèn kulu sabaw kan.

San mèri Nuhun Morikè

TARAWELE y'a jira a ka kuma la ko sinjiya min donnen bë Mali duguw ni Faransi duguw cè, o de nana ni nin wale nyuman ye. A kèlen kò ka dunanw bisimila, Mali mèri bëe tògò la, San mèri ye "Mali kòlònsen" tòn fo k'a walenyumandón.

A ko nin wale in bennasen ma, bawo Mali ye cikèjamana ye, wa baganmarajamana don fana ja ni jintanya digilen bë jamana minna kosèbè. A ko k'u file nin ye ka sanu de sòrò, u ka kan ka min minè konyuman.

Alanson mèri Piyèri MOZE kèlen ka kuma ta, ko minnu nama ni bi nyögónlajèrè ye, a y'olu bëe dantige. A ko k'a dalem b'a la ko minèn ninnu ladoncogo nyuman bë "Mali aqua viva" bele.

Alanson mèri y'a ka nisongoya jira Maliden mógo 101 gènni ma ka bë Faransi. A ko k'a bë dugaw kè, o kana kè sababu ye ka Mali ni Faransi ka teriya tinyè.

Mógo min ye kuma laban kè, o kèra Sitafa TARAWELE ye, kòlònsen baarada kuntigi. Ale kumara a ka minisiri tògò la, iziniw ni dugujukérò nafelow yiriwali minisiri.

A ko nin kòlònsen minèn sòròli ma kè sababu ye ka dò fara "Mali Aqua Viva" ka se kan ka kóngé ni minnègè kèlè, ka jirintanya fana kèlè.

Parana bòbò dénkèlaw tun bë kènè kam ami Begesoni taw; Siyenso fuladénkèlaw fana tun bë yen ani musow ka baratén. Nin nyènajèw de kèra ka kuma minnu jubé.

Su kòlem, San kumanden Abu SO ye dunanw fana a bara; e kò u taara San fèlikulu lamèn ani ka bòbòw ni fulaw ka dònw lajè.

kibaru kanubagaw kumayòrò

Abudu ka

wali jamana mana diya cogo o cogo, a tè faso bò

dusukasi dugaw bè minè...

ni dugaw donna ni dusukasi ye, a bè minè. nka, o bè tila ka dusukasi wèrè se i ma, min ka jugu dugaw donbaga ta ye.

k'a ta Abudu wuli don na, fo ka taa a se a taa yòrò la Kongo, a ma tòorò si sòrò sira la. o selen Kongo fana, a ma mèen n'a ma baara sòrò.

tubabu dò ye Abudu ta, k'a bila a ka bitiki kònò feere la, o kèra a ma hèrè ye. Abudu tun bè baara kè ni hakili ye : a b'a nyémada fèn bée lajèlen kè cogo fè, baarakè waati tun tè a ta a bolo ma tuma si.

a y'i to o la ka don su fè lakòli la, fo ka n'a bolo da yòrò dòn o la. a tun bè se ka fèn caman nyènabò a yèrè la, k'a sòrò, a ma mògò si wele.

a nana to ten baara nín na, ka tabaliniñ dò sigi a yèrè ye : ni baara jiginna, a bè to k'o feere.

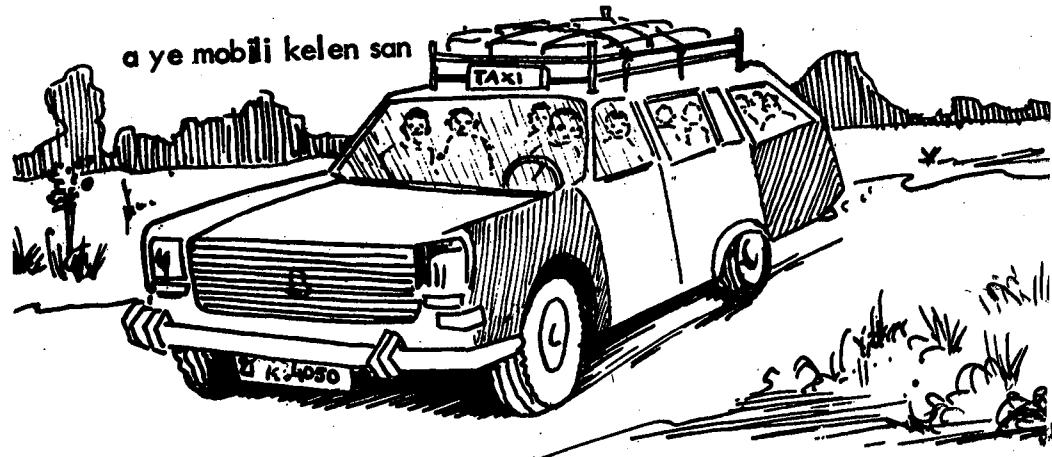
tubabukè nana da Abudu la, fo k'a dòn. a bè to k'a bila ka taa, ka jagominènw ta sòn ; a tun b'o baara kè fana, fosi tun t'a minè o jate la.

Abudu ka wari nana jìidì dòninin. don dò, tubabukè ko Abudu ma :

- "Bukadari, ne bè taa n faso la, ni i bè se ka bitiki ta, a filè : minèn miñnu b'a kònò, i tèna olu kè baarakèlanw ye ?"

Abudu sònna o ma. tubabukè taa-lèn kò, Abudu nana i jija baara fè, fo ka kè jagokèlaba ye, ani tògò-tigì ye Kongo kònò. a ye mobili kelen san, ka du san k'o jò ; Abudu ka du tun nyògòn du ka dògò yen. Abudu nana muso furu yen, ka denw sòrò. a nana don jamana polititòn na, ka kè o mògòba ye, fosi t'a kè-nyè jamana in kònò.

nka, mògò mana nafolo sòrò walli jamana kan, ka kan sòrò oogo o co-go, i n'i tungarankèya n'i tògò don dè. don dò, cèkòròba dò y'i kan to Abudu ma, a ko :

- "Bukadari, bi ka di i la. nka, don dò, i na kè sègènbagatò ye.

Abudu y'o dògòya, k'o da fèn si bée ma.

tungafètaa

nka, dusukasi wèrè bè se i ma

don dò, kèle nana wuli, ko ka dunanw gèn. o don, caman kasira, u taara don Abudu ka so, k'a gosi, an'a denw, ka Abudu gèn ka bò, ka a ka fèn bèe cè, k'a bolo lankolon bila ten, an'a denw. o yòrò la, fosi tè ye nyèji kò : cèkòròba denbaya-tigiw jòlen, cogo t'u bolo, denw bè u kère fè, musow b'u kère fè, bée kònònagannen don, u kasikan tè dò wèrè ye : "an bè so sòrò cogo di ?"

o
o o

u fa jamana kelen ka o mankan mèn, olu sòròla ka wuli, ka taa u nò fè, ka na n'u ye. dòw bananen don, fosi tè dòw bolo, fèn sòrò ji-giya t'u ye, kònògan bè dòw kònò boli. caman b'a la, Abudu n'a nyò-gòn siw, kabini u taara, denbaya t'u yòrò dòn, u ye san hakè min kè, o ka ca.

n'a fòra i bolo lankolon bòra so, ka san tan kè, i bolo lankolon ka segin, bamanan fadenya tun tè sòn o ma fòlò. yèrè faga jìginna dòw kònò. nka, minnu tun ye sini nyè-sigi faso kònò, k'u to tunga fè, olu ka kònògan kera yòrò kelen ko ye : ka bò. Kòngo, ka se u faso kònò. u sera yòrò min, u taara u ka faso warimaraso la, ka taa u ka wari dò ta.

o si se tun tè Abudu ye. ale tora o faso duguba kònò, fo tile saba, a-n'a denw. a bè baara nyiniya kè, k'a denw ladumuni. u bè si mobili garè la.

o
o o

Zan ni Soma kelen k'a kibaruya mèn, olu wullà, ka na Abudu nò fè. a y'olu ye u ka motobaw kan minkè, Abudu nyèji binna. Zan ni Soma bè kasi la Abudu fè.

a bòra ni dulòki kelen ni kulusi kelen min ye. Kòngo, o dama dòròn b'a la, a denw nògòlen don. Soma ni Zan kònòganna : u nyè bè denw na ; nka, u nyè tè muso la. u hakili y'u sòn, u ma sòn ka fosi nyininkali kè Abudu la. u ye fini caman san denw ye, ka Abudu fèeròbò, ka wari di a ma, ka taa n'a denw ye so.

o
o o

u selen so, du kònò mògòw ye A-budu nali nyèsigi cogo bèe la, ka sagaw, baw ni shèw faga, ka dumunibaw tobi, ka dugu mògò bèe wele o dumuni na. su fè, o kera nyèna-jèba ye, sinyèna nyènajè. bèe y'i nisòndiya jìra Abudu nali la.

don filanan sògòma, Abudu sòròla k'i dantigè du kònò mògòw ye, ani a terikè Soma. o dantigèli sen fè, kuma fosi ma sòrò a bolo k'a fò. a sera ka min fò, o ye nin ye : - "ne tun taara taama la, n ye san caman kè. ni n ko taama ma diyia, n ye nkalon tigè. a diyara ; nka, kasaara y'an sòrò, an sigilen tun tè ni min ye."

dògòkè y'a ye, Abudu bè maloya, nafolo tinyè hamí b'a dusu la, a ko a ma :

- "i ye muso furu wa ?"
a ko :
- "òwò, ka denkè saba sòrò, olu filè nin ye. u ba tora yen, o ye yenka ye. den ninnu tè bamanankan mèn,

kòròbalen bè san tan ni duuru la, filanan ye san tan ni saba ye, dò-gònin ye san tan ni kelen ye. u tun bée bè lakòli la.

min bè n fè, k'a da o yòrò kan, o ye nin ye : ala kana tunga taa dusu don ne bònsi si kònà. n bolo bè n kò Soma ye, a ka yafa n ma sini fara lahara kan. ni ne tun ye a ka laadikan mèn, malo min bè n kun na bi, o tun tè se ne ma."

Soma y'i kan to Abudu ma :

- "a tè yafa bò. n'i kènèman nana ka ban, denw b'i bolo, ala ye min kè, o wasara : anw bolo bi, den ninnu ka fisa ni nafolo bée ye. ni ninnu kera sèbè kèbaga ye, i ye min tunun, u b'a nyògòn tan ladon. hamí min tun bée anw na, o tun ye e yeli ye. n'i yera ka ban, o bée anw fa. kana fosi miiri k'i yèrè fasa.

an bée yòrò min na i ko bi, e de ye dutigi ye ; Zan tè dò wèrè ye kòlèsbaga kò. ale tè se ka dutigiya sòrò k'i to. Abudu, i taara ka du to Zan bolo, a filè nin ye. i sigi i ka dutigi wolo kan, kana fosi hamí : min tinyèna, o nyògòn bée yan, o bée y'i ta ye."

o
o o

u ye Abudu kun saalo o cogo la, fo k'a hakili sigi ; a m'a dòn, janfa sirilen don a la. (Soma ye kòròfò min fò, a yòrò dò bée janfa jìra. n b'a nyìnì bamanankan kanubagaw ni a dònbagaw fè, u k'o jìra : minnu ma fa siya janfa, minnu ma nyinè faso kan kò, a'ye nin yòrò jìra dè.)

Mènè Sangare
Saro
(a tò bée bò kibaru nataw kònò)

poyi

fasokan

A barika!

Don tè wele don na

Ko tuma sebali tè karaba

Ko bée n'a tuma

N'kèra n'yèrè ye

Joni tun h'a dòn ko ne bè qèbènnikè n'faso
kan na.

A! nin ye hèrè ye

Nin ye daamu ye

Ne Farafin! ne mònimòni

Ne Finfinkuru

Ne sununkunba

Ne jònkin

Ne kóngontónin

Ne fana ni sèbènni

N'yèrè kan na

Ayi sa!

E kayira!

Ne fasokan

Ne ka hòrónya sabatilen

N'ka hòrónya timèlan

N'ka hòrónya ndoròlan

N'ka hòrónya darajalan

A barika!

Nka nin t'a bò

Dònni ma da si kelen kama

An k'an jija ka nyinè ku nyimi.

Yorù Jakite

nataba

ni

kònónanjugu

Don dò la, nataba ni kònónanjugu taara taama la, u taara bò dò ye, u jatigikè ye layidu ta u ye: aw taatumá mana se, n'b'aw bilasira, an mana se aw nyènayòrò la, dò kelen b'a fò ko n'k'aw bila yan.

Sani n'ka n'kodon aw la, ni min kumara, o b'a fò n'ye tuguna bè min fè, n'b'o fèn di o ma, k'a nyögón fila di min ma kuma ma; "fènjugu fara fènyuman kan".

O fòlen ma tò to nataba la, komi ale fanga ka bon kònónanjugu ye, bilasirali senfè, a ye kònónanjugu bugò f'o ka fò jatigikè ka dan sira la, Kònónanjugu kumara, a ko: "i bè se k'an bila yan", nka ne b'a fè i ka ne nyé kelen ci. Jatigikè ko: "e ta kelen bè ci, nataba ta fila bè ci"

O fòra cogo min na, o kèra o cogo la. Nataba kuelala k'a ye ale mago sa. Kònónanjugu ko "kònónanjugu ya ale kè nyè kelen ye". Nata ye e nataba kè fiyentò ye.

An balimaw nin ye k'aw sòn hakili la. Kònónanjugu ya man nyi, wa natabaya fana man nyi.

Lafiyabugu Lakòlikaramogòw

Denmisènw, a' ye tò an ka sèbè kè

Denmisènw, a' ye tò an ka sèbè kè, walasa jamana bë taa nyè.

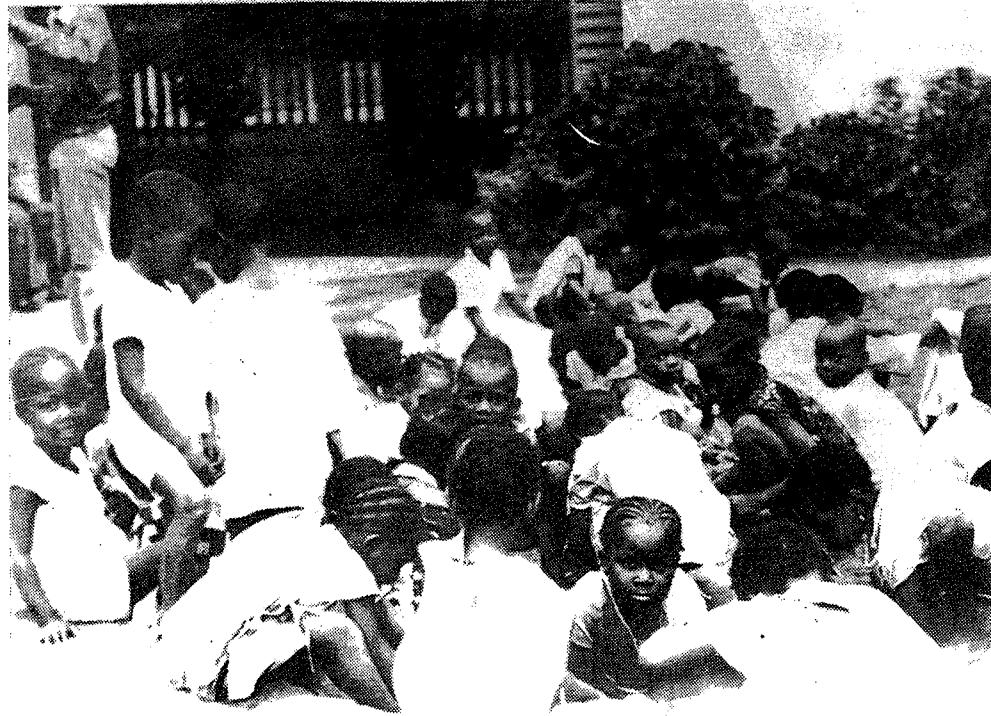
An ka tungafètaa dabila ani sonyèli ni nanbara ni nkalontigè ni binkanni ni kamalenya fu ni sungurunya fu ni mègòbilanyògònna ni yurugu-yurugu ani manamanako tò bëe lajèlen.

Ni mègò y'i jò k'i miiri k'i sigi k'i miiri, k'i da k'i miiri, i tulo bë ko mèn, i nyè bë ko ye, i da bë ko lakahli.

N'an ma sèbè kè, jòn bëna an ka jamana jò an ye? Jòn bëna an fakòròninw n'an bakòròninw labalo an ye?

Denmisènw, a' y'a bila aw hakili la ko jòn o jòn bë dinyè na bi, o ye baa-rakèbali ye. Ala k'an bëe lajèlen kisi jonya ma!

Jawoyi Kefa JARA - Bilèzi koyan Kati mara la.

badenya bilama

Badenya selen bë dakunba la bi-bi in na. An bë don min na, i ko bi, badenmaw tè nyögòn fè; muso kelen denw bë nyögòn bila, cè kelen denw bë nyögòn bila, kuma tè kòròkè denw ni dò-gòkè denw ma.

Ni badenmaw ma bèn, u tè se ka kè nyögòn ka hèrè fè, nkaniyajuguya bë don u ni nyögòn cè.

N'balimaw, an kana nyögòn bila a man nyi: a dusu bë minnu kònò, u kan'a kè; minnu y'a kè, olu k'a lajè ka segin u kò, ka yafa nyini nyögòn fè.

Mègò minnu bë badenmaw bila nyögòn na, o ye wale-juguba ye; bawo Ala yèrè ko an ka nkalon tigè ka badenya nyè, o ka fisa an ka tinyè fò ka badenya tiniyè.

Nyama ni nkunjè ni ncangara tun ye siginyògònw ye kungo kònò.

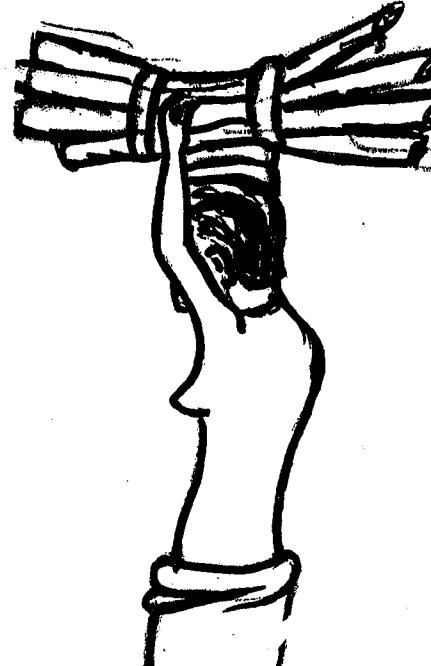
Don dò kèra, ncangara nana sa. Nkjunjè y'a fò nyama ye k'an siginyògòn ncangara sara, an ka taa a sangafo la.

Nyama ye nkunjè jaabi: i bò n'kèrefè, né nyama ka mun bë ncangara ka saya la.

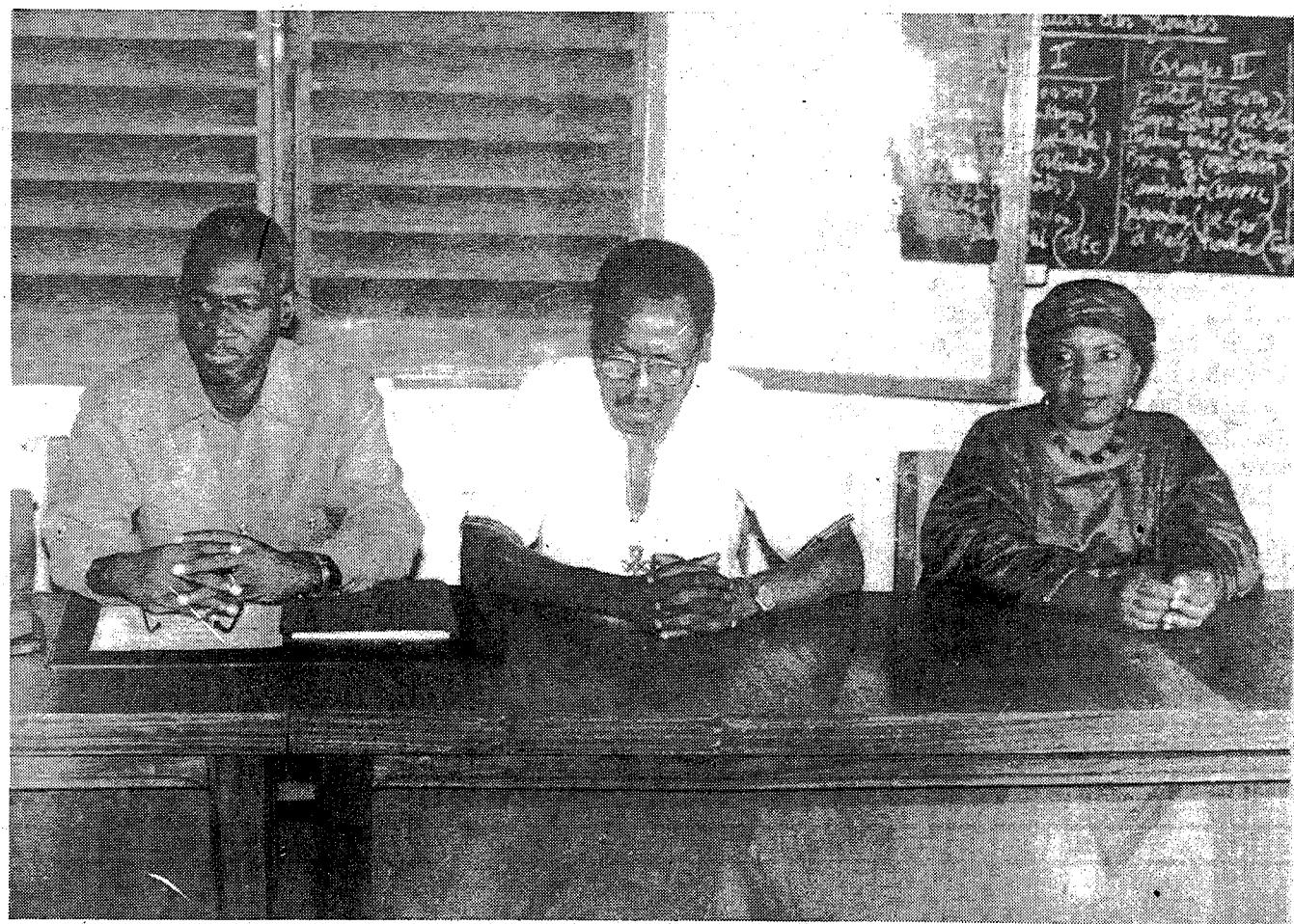
Don dò kèra, dògònyinina dò taara ncangara salen ye k'o tigè; ka tila ka taa nyama fu bò, k'o kè ka ncangara siri; o kò ka nkunjèbulu tigè k'o kè fisigi ye, ka ncangara siri-lén ta k'o d'a kun, ka taa so.

O la sa, an balimaw, mègò kana fò siginyògònko la, i ka sira t'a la.

Nyama ni nkunjè ni ncangara

Muso baarakèlaw ka kalan dò kèra "UNTM" fè

Muso baarakèlaw ka kalan dè kèra baarakèlaw ka seba la ntènèndem newanburu kale tile 3 fe alamisaden newanburu kale tile 6. Mali baarakèlaw ka tén de ye nin kalan in sigi sen kan ni Ameriki baarakèlaw ka jèkulu dè ka dèmè ye.

Kalan in dayèlèla Sungale SANOGO de fè, e ye baarakèlaw ka minisirise bulenkuntigi ye. Madamu Hawoyi BABI min bè Mali musew ka tén nyémögokulu la, e y'a jira a ka kuma la ke nin kalan na kè sababu ye muse baarakèlaw k'u ka miiriya falen gèleya min b'u kan u ka sekònè baaraw la, ni e gèleyaw bè se ka kè balan ye u ka kònèma baara la.

Madamu Hawoyi BABI ke nin kalan in bè kè sababu

ye ka musew jèyèrè dantigè jamana ka nyètaa la. Ameriki baarakèlaw ka jèkulu tègè la, Gemba TURE y'a jira jama la k'o jèkulu nyèsinnen bè baarakèlaw kalanni de ma ani ka sira don u kérè min b'a te u k'u jèyèrè fa jamana ka nyètaa la.

Musew jèyèrè ka kan ka kè min ye baarakèlaw ka tén kònè, kalan in y'e bée fèsèfèsè mögèw ye. Mali marayèrè 7 bée ka cidenwtun bè yen musew ka tén tègè la. Baarakèlatén 12 ka cidenwtun bè yen ani Mali denmisènw ka tén.

Kònèma baara bè se ka négoya musew ma cege min ka sérè u jèyèrè ma tinyè u belo se kònè, lajè in y'e fèerèw bée dantigè. Nyögonyekalan kuncèkumak

la, u y'a jira ke musew ka kan k'u jija u ka sekònè baara kana kònèma baara fana kana kè sababu ye ka sekònè baara tinyè.

U y'a jira fana ke musew man kan ka jén u yèrè la, ke cè man fisa muse ye, bée n'i jèyèrè dan. U y'a nyini nyémögèw fè musew ka jèkabaara ténw ka caya, musew ka e gen niinnu kenènabolaw ka kan ka kalan u ka baara kècege nyuman na.

Nyögonyekalan in bantu ma la, Sungale SANOGO y'a jira a ka kuma la ke muse baarakèlaw k'u jija nin kalan in kèlem kè, ka dò fara u ka cèsiri kan baara la, u k'u jija fana k'u jèyèrè fa se kònè.